

Az amerikai forradalom eszmetörténeti háttere
Történelem szak, osztatlan tanárképzés, IV. évfolyam
BTTR410OMA

Politikai gondolkodás-, eszme-, és ideológiatörténet szeminárium

Oktató: Dr. habil. Lévai Csaba egy. tanár

Forradalom és/vagy függetlenségi háború? Az amerikai forradalom mibenléte

1. Az amerikai forradalom megítélése a történetírásban

Az amerikai forradalom politikai gondolkodásának eszmetörténeti forrásai

2. Az antikvitás politikai gondolkodásának szerepe
3. Az európai felvilágosodás hatása – különös tekintettel a skót felvilágosodás szerzőire
4. A protestáns vallásosság szerepe
5. Az angol „common law” jogi hagyomány befolyása
6. A 18. századi angol „real whig” írók hatása

Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának előzményei, létrejötte, politikai filozófiája és értelmezései

7. Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának előzményei és létrejötte
8. Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának ratifikálása és korabeli értelmezései

Két speciális probléma: a vallás és a rabszolgatartás kérdése

9. Az amerikai forradalom és a vallás kérdése: Isten nevében alapították-e az amerikai köztársaságot?
10. „Az amerikai történelem legnagyobb paradoxona”: Miért nem szüntette meg az amerikai forradalom a rabszolgatartó rendszert?

Az amerikai forradalom egyes vezetőinek politikai gondolkodása

11. Thomas Jefferson politikai gondolkodása
12. James Madison politikai gondolkodása
13. Alexander Hamilton politikai gondolkodása
14. John Adams politikai gondolkodása

Debrecen, 2022. augusztus 31.

Dr. Lévai Csaba
egyetemi tanár

Az amerikai forradalom eszmetörténeti háttere

Történelem szak, osztatlan tanárképzés, IV. évfolyam

BTTR410OMA

Politikai gondolkodás-, eszme-, és ideológiatörténet szeminárium

Oktató: Dr. habil. Lévai Csaba egy. tanár

Forradalom és/vagy függetlenségi háború? Az amerikai forradalom mibenléte

1. Az amerikai forradalom megítélése a történetírásban

Lévai Csaba: *A republikanizmus-vita. Vita az amerikai forradalom eszmetörténeti hátteréről.* L'Harmattan, Budapest, 2003. 34-112. o.

Lévai Csaba: Az amerikaiak és a történetírás. *BUKSZ-Budapesti Könyvszemle*, 1993. Tél, 434-443. o.

Lévai Csaba: Az amerikai forradalom megítélése a Magyarországon megjelent történeti irodalomban a szocialista rendszer időszakában. *Történeti Tanulmányok XIX.* A Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének kiadványa 2012. 127-150. o.

Lévai Csaba: Az amerikai „prezentista-relativista” történetírók (Charles A. Beard és Carl L. Becker) megítélése Magyarországon a Kádár-rendszer időszakában. *Tudomány és ideológia között. Tanulmányok az 1945 utáni magyar történetírásról.* Szerk. Erős Vilmos-Takács Ádám. (ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.) 112-133. o.

Urbán Aladár: *Köztársaság az Újvilágban.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1994. 315-327. o.

Beard, Charles A.: *Az Egyesült Államok alkotmányának gazdasági értelmezése.* Európa, Bp. 1988.

McDonald, Forrest: Bevezetés. In: Beard: i. m. 1988.5-33. o.

Urbán Aladár: Utószó. In: Beard: i. m. 1988. 315-327. o.

Wood, Gordon S.: A demokrácia és az amerikai forradalom. In: Dunn, John (szerk.): *A demokrácia. befejezetlen utazás Kr.e. 508 – Kr. u. 1993.* Akadémiai Kiadó, Bp., 1995-. 143-164. o.

Arendt, Hannah: *A forradalom.* Európa, Bp. 1991. 11-148. o.

Hahner Péter: A forradalom fogalmáról. *Magyar Tudomány*, 2008/8. 920-927. o.

Furet, François: A francia forradalomeszme. In Ugyanő: *A forradalomról* (Európa, Bp. 2006.) 79-107. o.

Az amerikai forradalom politikai gondolkodásának eszmetörténeti forrásai

2. Az antikvitás politikai gondolkodásának szerepe

Frank Tibor: A republikanizmustól az imperializmusig. Az ókor fogadtatása és továbbélése az amerikai gondolkozásban. In: Frank Tibor: *Amerika világai.* Gondolat Kiadó, Budapest, 2018. 38-53. o.

Lévai Csaba: i. m. 2003. 127-154. o.

3. Az európai felvilágosodás hatása – különös tekintettel a skót felvilágosodás szerzőire
Lévai Csaba: Hahner Péter: Thomas Jefferson és a francia forradalom. *BUKSZ – Budapesti könyvszemle*, 1999. Ősz, 323-327. o.
Streminger, Gerhard: A gazdaságelmélet filozófiai alapjai: vissza Adam Smith-hez. *Magyar Filozófiai Szemle*, 1992/5-6. 792-816. o.
Lévai Csaba: i. m. 2003. 327-340. o.
Vajda Zoltán: *A szeretet köztársasága: a szentimentalizmus hatása az Amerikai Egyesült Államok korai időszakának politikai gondolkodásában*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017. 17-28. o.
4. A protestáns vallásosság szerepe
Rácz Margit: Puritanizmus és amerikai identitás: a puritán történet(írás) átértékelése napjainkban. *Aetas*, 1996/1. szám
Lévai Csaba: i. m. 2003. 127-154. o., 220-222. o.
Lévai Csaba: A szakrális tér kiterjesztésének lehetősége és lehetetlensége: millenniumi történelemszemlélet a 16-17. századi Angliában, Új-Angliában és Magyarországon. *Ünnepek, ünnepkörök történelmi és néprajzi vonatkozásai*. Szerk. Bartha Elek – Csiszár Imre – Forisek Péter. *Studia Folkloristica et Ethnographica* 57. (Debrecen, 2013.) 50-61. o.
Egedy Gergely: *Konzervatív gondolkodás és politika az Egyesült Államokban. John Adamtól Russell Kirkig*. Századvég Kiadó, Bp. 2014. 17-22. o.
Pintér Károly: A vallás szerepe az Egyesült Államok múltjában és jelenében. *Századvég*, Új folyam 69. szám, 2013/3. 119-139. o.
5. Az angol „common law” jogi hagyomány befolyása
Lévai Csaba: i. m. 2003. 127-154. o.
Storing, Herbert J.: William Blackstone. In: Strauss, Leo – Cropsey, Joseph (szerk.): *A politikai filozófia története. II. kötet*. Európa, 1994. 153-170. o.
Mezey Barna – Sente Zoltán: *Európai alkotmány- és parlamentarizmus-történet*. Osiris Kiadó, Bp. 2003. 79-94. o., 207-228. o.
Gönczi Katalin – Horváth Pál – Stipta István – Zlinszky János: *Egyetemes jogtörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1997. 258-282. o.
6. A 18. századi angol „real whig” írók hatása
Kontler László: Az egyenlők birodalmától az egyenjogú nemzetekig. Érvek és ellenérvek az amerikai gyarmatok és a brit anyaország vitájában. In: *Morál és politika határán*. Szerk. Ludassy Mária (ELTE, Bp. 1994.)
Kontler László: Forradalom a parlament ellen: az észak-amerikai brit gyarmatok elszakadása és az Egyesült Államok megszületése. In *A kora újkor története*. Szerk. Poór János. (Osiris, Bp. 2009.) 140-163. o.
Lévai Csaba: i. m. 2003. 13-18. o., 127-181. o.
Vajda Zoltán: *Republikanizmus az Amerikai Egyesült Államok 18-19. századi történetében*. *Aetas*, 1998/4. 39-68. o.
Pocock, J. G. A.: James Harrington élete és művei.

Pocock, J. G. A.: Konzervatív felvilágosodás és demokratikus forradalmak: Amerika és Franciaország esete brit perspektívából.

Az utóbbi két írás megtalálható: *A koramodern politikai eszmetörténet cambridge-i látképe*. (Szerk.) Horkay Hörcher Ferenc. (Tanulmány, Pécs, 1997.) 145-160. o., 223-242. o.

Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának előzményei, létrejötte, politikai filozófiája és értelmezései

7. Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának előzményei és létrejötte

Rendelet Virginia számára, 1621. július 24.

A Mayflower egyezmény, 1620. november 11.

Massachusetts első kiváltságlevele, 1629. március 4.

Connecticut alapszabályzata, 1639. január 4.

Pennsylvania kiváltságlevele, 1701. október 28.

A virginiai Jogok Nyilatkozata.

A fenti dokumentumok megtalálhatók: Bódy Pál – Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez, 1620-1980*. (Dialog Campus, Budapest-Pécs, 2001. 53-62. o., 110-111. o.

Az Amerikai Egyesült Államok kongresszusban összegyűlt képviselőinek nyilatkozata, 95-102. o.

A konföderáció és az örökkévaló unió cikkelyei, 166-176. o.

A Randolph- vagy virginiai tervezet és a Paterson- vagy New Jersey-i tervezet, 177-184. o.

Az utóbbi három írás megtalálható a jelzett oldalszámokon: Lévai Csaba (szerk.): *Új rend egy új világban. Dokumentumok az amerikai politikai gondolkodás korai történetéhez*. Debrecen University Press – Multiplex Media, Debrecen, 1997.

Az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya, 447-451. o.

Ez a dokumentum megtalálható a jelzett oldalszámokon: Poór János (szerk.): *Kora újkori egyetemes történeti szöveggyűjtemény*. Osiris Kiadó, Bp. 2000.

Mitchell, Ralph: *Az Egyesült Államok alkotmánya. Történet, dokumentum, mutatók*. (Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1995.)

Képes György: *A tökéletesebb unió: az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya*. Gondolat, Bp., 2003.

Gönczi – Horváth – Stipta – Zllinszky: i. m. 1997. 296-299. o.

McDonald, Forrest: "Mi az Egyesült Államok népe..." *Világtörténet, 1988/1. 3-20. o.*

Wood, Gordon S.: Az amerikai alkotmányosság eredete. *Aetas, 2008/2. 179-185. o.*

8. Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának ratifikálása és korabeli értelmezései Jefferson, Thomas:

Kentucky határozatok 113-123. o.

Önéletrajz, 124-130. o.

Virginia állam ünnepélyes nyilatkozata az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának elveiről, és tiltakozása azok megsértése miatt, 131-136. o.

A fenti írások megtalálhatók a megadott oldalszámokon: *Új rend egy új világban* i. m. 1997.

Hamilton, Alexander:

Washington Elnök úrhoz egy Nemzeti Bank felállításának alkotmányosságáról.

Ez az írás megtalálható a jelzett oldalszámokon: *Új rend egy új világban* i. m. 1997.

Brutus esszéi New York állam polgáraihoz, 185-191. o.

Részletek Melancthon Smith beszédeinek jegyzőkönyveiből, 192-206. o.

Hamilton, A.-Madison, J.-Jay, J.: A föderalista. Értekezések az amerikai alkotmányról. (Európa, Bp. 1998.) 7-34. o, 91-100. o., 398-403. o., 608-621. o.

Gönczi – Horváth – Stipta – Zllinszky: i. m. 1997. 299-303. o.

Egedy Gergely: i. m. 2014. 33-42. o.

Vajda Zoltán: i. m. 2017. 37-95. o.

Urbán Aladár: *Az Egyesült Államok alkotmányának életbe léptetése és első kiegészítései (1789-1791)* Világtörténet, 1988/1. 20-26. o. **K**

McDonald, Forrest: "Mi az Egyesült Államok népe..." *Világtörténet, 1988/1. 3-20. o.*

Diamond, Martin: A föderalista. In: Strauss, Leo – Cropsey, Joseph (szerk.): *A politikai filozófia története. II. kötet.* Európa, Bp., 204-233. o.

Két speciális probléma: a vallás és a rabszolgatartás kérdése

9. Az amerikai forradalom és a vallás kérdése: Isten nevében alapították-e az amerikai köztársaságot?

Jefferson, Thomas:

Törvényjavaslat a vallásszabadság törvénybeiktatására (1779) 39-42. o.

Dr. Benjamin Rush-hoz írott levél, 1800. szeptember 23-án, 55-56. o.

1802. január 11-én kelt válasz Connecticut állambeli Danbury baptista egyesületi bizottságnak, 62-63. o.

A fenti dokumentumok megtalálhatók a jelzett oldalakon: *Az angolszász liberalizmus klasszikusai I. kötet.* Ludassy Mária (szerk.) Atlantisz, Bp. 1991.

Madison, James: Memorandum és tiltakozás egyházi adó kivetése ellen. In: *Új rend egy új világban. Dokumentumok az amerikai politikai gondolkodás korai történetéhez.* (Szerk.) Lévai Csaba. (Multiplex Media – Debrecen U. P.) Debrecen, 1997. 160-165. o. Virginia törvénye a vallásszabadságról.

In: Bódy – Urbán (szerk.): i. m. 2001. 128-129. o.

Pintér Károly: i. m. 2013. 119-139. o.

10. „Az amerikai történelem legnagyobb paradoxona”: Miért nem szüntette meg az amerikai forradalom a rabszolgatartó rendszert?

Jefferson, Thomas:

Az Amerikai Egyesült Államok kongresszusban összegyűlt képviselőinek nyilatkozata, 95-102. o.

Jegyzetek Virginia államról (részletek) 103-110. o.

A fenti szövegek megtalálhatók a fenti oldalszámokon: *Új rend egy új világban* i. m. 1997.

Lévai Csaba: A fekete-afrikaiak rabszolgává válásának kulturális tényezői az észak-amerikai angol gyarmatokon. *Mítoszok bűvöletében. Ünnepi kötet Virágos Zsolt Kálmán 70. születésnapjára. – Enchanted by Myth. A Volume for Virágos Zsolt Kálmán on his 70th Birthday.* Szerk. Németh Lenke-Simon Zoltán-Tarnóc András-Varró Gabriella. (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2012.) 129-141. o.

Lévai Csaba: „Egy olyan fekete fellegként tekintettem a rabszolgaság intézményére, mint amely ötven esztendeje ott lebeg az ország felett” (George Washington, John Adams és James Madison felfogása a rabszolgaságról) *Költők, kémek, detektívek, piritós és fordítások – Írások Novák György tiszteletére. Poets, spies, detectives, pieces of toast, and translations – Essays in honor of György Novák.* Szerk. Zoltán Vajda. (JATE Press, Szeged, 2012.) 171-189. o.

Rendelet az északnyugati területekről. In: Bödy – Urbán (szerk.): i. m. 2001. 130-134. o.

Jefferson, Thomas: Jegyzetek Virginia államról (részlet)

Lévai Csaba: „Reszketek hazámért, ha arra gondolok, hogy Isten igazságos.” Thomas Jefferson és a rabszolgaság problémája. *Aetas*, 2001/1. 5-26. o.

Lévai Csaba: *A republikanizmus-vita. Vita az amerikai forradalom eszmetörténeti hátteréről.* (L'Harmattan, Bp. 2003.)

Lévai Csaba: Forradalom – háború – rabszolgaság. Az amerikai forradalom hatása George Washington rabszolgasággal kapcsolatos felfogására. *Aetas*, 33. évf. 2018/1. 122-130.

Lévai Csaba: Szabadságot a szolgaság fenntartásával: az amerikai forradalom alapdokumentumai és a rabszolgaság kérdése. *Emlékkönyv Gunst Péter 70. születésnapjára.* Szerk. ifj. Barta János és Pallai László. (Multiplex Media – Debrecen University Press – Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, 2004.) 139-152. o.

Az amerikai forradalom egyes vezetőinek politikai gondolkodása

11. Thomas Jefferson politikai gondolkodása

Jefferson, Thomas:

James Madisonhoz írott levél, 1787. január 30-án, 42-44. o.

William Stephen Smith-hez írott levél, 1787. november 13-án, 44-45. o.

James Madisonhoz írott levél, 1789. szeptember 6-án, 46-52. o.

Elbridge Gerryhez írott levél, 1799. január 26-án, 52-55. o.

Első beiktatási beszéd 1801. március 4-én, 56-62. o.

1802. január 11-én kelt válasz Connecticut állambeli Danbury baptista egyesületi bizottságnak.

Második beiktatási beszéd 1805. március 4-én, 64-70. o.

Samuel Kerchevalhoz írott levél, 1816. július 12-én, 71-80. o.

John Cartwrighthoz írott levél, 1824. június 5-én, 81-82. o.

A fenti írások megtalálhatók a jelzett oldalszámokon: *Az angolszász liberalizmus klasszikusai I. kötet.* Ludassy Mária (szerk.) Atlantisz, Bp. 1991.

Brit-Amerika jogainak összefoglaló áttekintése, 75-94. o.

Az Amerikai Egyesült Államok kongresszusban összegyűlt képviselőinek nyilatkozata, 95-102. o.

Jegyzetek Virginia államról (részletek), 110-112. o.

Kentucky határozatok

Önéletrajz (részlet)

A fenti írások megtalálhatók: *Új rend egy új világban* i. m. 1997. 75-94. o., 110-112. o.
Jefferson, Thomas szócikk. In: Miller, David (szerk.): *Politikai filozófiák enciklopédiája*. Kossuth, Bp. 1995. 229-230.

Hahner Péter: *Az Egyesült Államok elnökei*. Maecenas, Bp. 48-55. o.

Lévai Csaba: „Reszketek hazámért, ha arra gondolok, hogy Isten igazságos.” Thomas Jefferson és a rabszolgaság problémája. *Aetas*, 2001/1. 5-26. o.

Lévai Csaba: *A republikanizmus-vita. Vita az amerikai forradalom eszmetörténeti hátteréről*. (L'Harmattan, Bp. 2003.)

Lévai Csaba: Hogyan biztosítható az erényes köztársaság fennmaradása? A klasszikus republikanizmus és a skót felvilágosodás összefonódása Thomas Jefferson politikai gondolkodásában. „*Politica philosophiai okoskodás*”. *Politikai nyelvek és történeti kontextusok a középkortól a 20. századig*. Szerk. Fazakas Gergely Tamás – Miru György – Velkey Ferenc. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2013. 221-229. o.

Vajda Zoltán: i. m. 2017. 97-153. o.

Hahner Péter: *Thomas Jefferson és a francia forradalom*. Osiris, Bp., 1998.

12. James Madison

Madison, James:

Memorandum és tiltakozás egyházi adó kivetése ellen. 160-165. o.

A fenti írás megtalálható a jelzett oldalszámon:

Hamilton, A.-Madison, J.-Jay, J.: *A föderalista. Értekezések az amerikai alkotmányról*. (Európa, Bp. 1998.) 91-100. o., 398-403. o.

Madison, James szócikk. In: *Politikai filozófiák enciklopédiája* i. m. 1995. 305-307. o.

Hahner Péter: i. m. 1998. 56-63. o.

Lévai Csaba: „Egy olyan fekete felleget tekintettem a rabszolgaság intézményére, mint amely ötven esztendeje ott lebeg az ország felett” (George Washington, John Adams és James Madison felfogása a rabszolgaságról) *Költők, kémek, detektívek, pirítós és fordítások – Írások Novák György tiszteletére. Poets, spies, detectives, pieces of toast, and translations – Essays in honor of György Novák*. Szerk. Zoltán Vajda. (JATE Press, Szeged, 2012.) 171-189. o.

13. Alexander Hamilton

Hamilton, Alexander: Washington Elnök úrhoz egy Nemzeti Bank felállításának alkotmányosságáról.

Jelentés az iparról (részlet)

A fenti írások megtalálhatók: *Új rend egy új világban* i. m. 1997. 137-159. o.

Hamilton, Alexander szócikk. In: *Politikai filozófiák enciklopédiája* i. m. 1995. 171-172. o.

Hamilton, A.-Madison, J.-Jay, J.: *A föderalista. Értekezések az amerikai alkotmányról*. (Európa, Bp. 1998.) 608-621. o.

Alexander Hamilton életrajza. In: *Új rend egy új világban* i. m. 1997. 211-213. o.

Egedy Gergely: i. m. 2014. 42-46. o.

14. John Adams

Adams, John:

Az Egyesült Államok alkotmányainak védelme (részletek)

Értekezések Daviláról (részletek)

A fenti írások megtalálhatók: Kontler László (szerk.): *Konzervativizmus 1593-1872*. Osiris Kiadó, Bp., 2000. 147-182. o.

Gondolatok a kormányzásról, 25-36. o.

Az Amerikai Egyesült Államok egyes állami alkotmányainak védelmében (részletek) 37-61. o.

Három levél Roger Shermanhez az Egyesült Államok alkotmányáról, 62-74. o.

A fenti írások megtalálhatók a fenti oldalszámokon: *Új rend egy új világban* i. m. 1997. 25-74. o.

Adams, John szócikk. In: *Politikai filozófiák enciklopédiája* i. m. 1995. 9-100. o.

Hahner Péter: *Az Egyesült államok elnökei*. Maecenas, Bp., 42-47. o.

Egedy Gergely: i. m. 2014. 47-61. o.

Egedy Gergely: Az amerikai konzervativizmus gyökerei: „A föderalista” és John Adams. *Magyar Szemle*, 2007. 1-2. szám, 18-40. o.

Lévai Csaba: Az amerikai és a francia forradalom között. Állandó és változó elemek John Adams politikai gondolkodásában az 1770-es évek végétől az 1790-es évek elejéig. *Századvég*, 19. évf. 2014/1. 27-42. o.

Lévai Csaba: Konzervatív fordulat? John Adams politikai gondolkodása az 1770-es évek végétől az 1790-es évek elejéig. *Konzervatív reflexiók – Reflexiók a konzervativizmusra*. Szerk. Balogh László Levente – Nagy Levente. (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2015.) 73-94. o.

Lévai Csaba: „Egy olyan fekete fellegként tekintettem a rabszolgaság intézményére, mint amely ötven esztendeje ott lebeg az ország felett” (George Washington, John Adams és James Madison felfogása a rabszolgaságról) *Költők, kémek, detektívek, piritós és fordítások – Írások Novák György tiszteletére. Poets, spies, detectives, pieces of toast, and translations – Essays in honor of György Novák*. Szerk. Zoltán Vajda. (JATE Press, Szeged, 2012.) 171-189. o.